

L'HOSPITALET COM A CIUTAT-COMARCA

CARLES RIBA I ROMEVA

Doctor Enginyer. Regidor de Sant Joan Despí. Conseller Comarcal del Baix Llobregat

1. Introducció

Se m'ha demanat que defensés, en el marc de les JORNADES «L'HOSPITALET I L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL DE CATALUNYA» que tenen lloc en aquesta ciutat els dies 14 al 16 d'abril de 1988, la proposta segons la qual l'Hospitalet de Llobregat podria esdevenir una *ciutat-comarca* en el context de l'organització territorial de Catalunya.

Abans d'iniciar la meva argumentació, voldria fer algunes precisions:

1. En primer lloc, penso que el concepte de ciutat-comarca aplicat a l'Hospitalet és abusiu. Podria aplicar-se a la ciutat de Barcelona, ja que en el seu territori hi conviuen 10 administracions de caràcter local (els recentment creats districtes), però difícilment a la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat, on hi ha una sola administració municipal. Però sí que defensaria el concepte d'una ciutat que funcioni com una unitat en el context de l'organització territorial de Catalunya, i s'articuli directament amb altres ciutats i amb les comarques veïnes. En la resta d'exposició mantindré el concepte de CIUTAT-COMARCA en aquest sentit, i no en el de la creació d'una nova administració comarcal coincidint amb la de la ciutat.

2. En segon lloc, voldria remarcar que la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat es troba emmarcada en una triple realitat:

- 1) Per una banda, forma part de manera indiscutible de la realitat metropolitana de Barcelona, i manté relacions molt estretes amb aquesta ciutat (així ho mostren els estudis de mobilitat obligada en el treball⁽¹⁾).
- 2) Per una altra banda, des d'un punt de vista històric, social, cultural, i sobretot territorial, l'Hospitalet pertany a la comarca del Baix Llobregat.
- 3) I, finalment, l'Hospitalet de Llobregat ha adquirit una dimensió que la configura com una ciutat mitjana, concretament la segona de Catalunya, amb una important potencialitat de la seva administració municipal.

Per tant, qualsevol solució que es doni per a l'Hospitalet en el context de l'organització territorial de Catalunya —(a) inclusió en la comarca del Barcelonès, (b) inclusió en la comarca del Baix Llobregat, o (c) la formació d'una ciutat-comarca que ara exposaré— té les seves argumentacions i la seva defensa.

Segons el meu criteri, però, la consideració de conjunt dels factors que intervenen en aquesta decisió, inclinen la balança en la direcció de l'establiment d'una *ciutat-comarca*.

2. Llindars de població i prestació de serveis

En els darrers anys s'han iniciat estudis que han procurat analitzar sobre una base racional els diferents llindars d'aparició dels diferents serveis públics, en funció de les característiques de cada servei segons la població o el territori que abasten, així com els salts d'escala que es donen per a aquests serveis en funció de l'accessibilitat dels usuaris, del rendiment i cost de la seva prestació, o de les interrelacions entre els diferents poders públics que han de prendre les decisions i assegurar-ne el seu manteniment. S'entén per *llindar d'aparició*, el volum mínim de població o de territori suficient per a instaurar-hi una unitat de servei a un cost socialment acceptable.

Entre aquest tipus d'estudi podem assenyalar els realitzats sobre la realitat catalana per Ll. Casassas i J. Clusa, un d'ells destinat a l'anàlisi

de l'organització territorial i administrativa de Barcelona (proposta de descentralització de la ciutat en Districtes)⁽²⁾, i l'altre destinat a l'anàlisi de l'organització territorial de Catalunya⁽³⁾.

Resumint part de les conclusions d'aquest segon estudi (Referència 2, pàgines 111-118), podríem dir:

a) A partir de 10.000 habitants (5.000 habitants, en zones de poblament més dispers, i eventualment 3.000 habitants), poden exercir-se amb viabilitat, bon rendiment i aparell tècnic-administratiu complet, les principals competències bàsiques en urbanisme i serveis municipals (policia municipal, neteja urbana, mercat, etc.), així com el nivell bàsic de serveis a la persona (ensenyament, sanitat, cultura, esport, serveis socials, etc.).

Fins a 100.000 habitants no es dona un increment significatiu de funcions públiques per superació de llindars. Així, doncs, en un medi dispers de 10.000 habitants es poden trobar funcions públiques locals semblants a les que es troben en un medi concentrat de 100.000 habitants, tot i que en aquest darrer cas es poden exercir de forma més especialitzada.

b) A partir dels 100.000 habitants es produeix un salt qualitatiu i quantitatiu de les funcions públiques, amb les competències d'habitatge públic, mercat central, hospital de segon nivell, competències relacionades amb l'activitat econòmica, i a partir de 250.000 habitants es poden exercir amb eficàcia delegacions o descentralitzacions de competències centrals en serveis personals.

En l'estudi fet sobre el *continu urbà* de Barcelona, per a les competències de serveis personals, serveis municipals i d'organització, s'obtenen unes unitats administratives adequades des de 100.000 a 250.000 habitants.

c) A partir d'uns 400.000 habitants comencen a presentar-se deseconomies d'escala.

Si la població de Catalunya estigués uniformement repartida, els municipis superarien els 6.000 habitants, i les comarques, formades per poc més de 20 municipis cada una, tindrien una població d'uns 150.000 habitants i una extensió territorial d'uns 800 km². En aquestes circumstàncies ens trobaríem amb un gran equilibri territorial. Els municipis es situarien en el primer llindar (tot i que de població una mica escassa), i les comarques ocuparien el segon llindar.

Tanmateix, el principal problema que presenta l'organització terri-

torial i administrativa de Catalunya és, precisament, els grans desequilibris que presenta el repartiment de la seva població.

3. El cas de l'Hospitalet de Llobregat

A la llum de l'anterior reflexió, podem veure que l'Hospitalet de Llobregat presenta un volum poblacional suficient (280.000 habitants) per a situar-se en el segon llinar. Per tant, la seva administració municipal pot exercir amb plenitud totes les competències municipals, i fins i tot certes delegacions o descentralització de competències centrals.

Això és ben cert pel que fa referència a la seva pròpia administració, als serveis a la persona, a l'urbanisme i serveis municipals.

Però per contra, no és cert pel que fa referència a infraestructures i serveis relacionats amb el territori (directrius territorials, vies de comunicació, infraestructures de sanejament, transport públic, competències relacionades amb l'activitat econòmica (indústria, agricultura, comerç, etc.).

Cal observar que la majoria de les competències, infraestructures i serveis relacionats amb el territori, ara mateix esmentades, no són competència de caràcter comarcal (del Barcelonès o el Baix Llobregat), sinó *metropolitanes*.

4. L'Hospitalet de Llobregat i el seu entorn

En aquest apartat reflexionarem sobre la relació de la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat amb el seu entorn més immediat: la *ciutat de Barcelona* i la *comarca del Baix Llobregat*.

1. La ciutat de Barcelona i el Barcelonès

La ciutat de Barcelona és indiscutiblement la realitat municipal més important de Catalunya i té una potentíssima administració que sobrepassa tots els llinars abans esmentats.

El seu problema ha estat precisament el contrari, o sigui articular la pròpia descentralització política i administrativa en el seu interior. El resultat ha estat la creació de 10 districtes municipals amb poblacions compreses entre 80.000 habitants (Les Corts) i 300.000 habitants (L'Eixample).

La pròpia ciutat de Barcelona és, en un cert sentit, una *realitat comarcal* ja que inclou 10 administracions locals, els districtes (bastant

aproximadament els municipis històrics del Pla de Barcelona), i el seu govern de fet actua com a *govern comarcal*, en coordinar les administracions dels districtes.

Barcelona no necessita formar una comarca amb les seves poblacions veïnes, ja que té prou potencialitat per ella mateixa, alhora que produeix un diàleg excessivament desigual amb elles. El que sí que realment necessita és una coordinació amb les ciutats i comarques veïnes en el *context metropolità*.

És ben coneguda la unanimitat sobre el fet que Sant Just Desvern i Esplugues de Llobregat han de passar a formar part del Baix Llobregat, i tot indica que això acabarà essent així. Més complexa és la situació en la zona del Besòs, però no cabria destacar la formació de la comarca del Besòs (o Barcelonès Nord) amb la incorporació de Tiana i Montgat (la pròpia recent constitució de la comarca del Barcelonès sembla que ha marcat el desinterès de la Casa Gran per presidir-la, alhora que ha desplaçat l'interès vers les poblacions del Besòs).

Per coordinar unes poques ciutats de població nombrosa amb Barcelona, NO CAL crear una administració comarcal, sinó que es pot fer a través de les pròpies administracions municipals en el context metropolità.

Seguint el principi de simplificació de les administracions, aquestes ciutats podrien agregar-se a Barcelona (tal com va suggerir no fa massa Oriol Bohigas⁽⁴⁾), i formar nous districtes. Jo, personalment, sóc clarament CONTRARI a aquesta agregació que probablement diluiria encara més la desdibuixada personalitat de l'Hospitalet de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià del Besòs i Badalona, solució que, per altra banda, tampoc no ha trobat cap ressò important.

Per tant, NO CREC en la comarca del Barcelonès.

2. La comarca del Baix Llobregat

La realitat del Baix Llobregat és ben diversa a la de Barcelona. Format per 27 municipis (29 amb Sant Just Desvern i Esplugues de Llobregat, té una població global de 525.000 habitants (uns 585.000 amb Sant Just i Esplugues) i una extensió de 474 km² amb aquestes dues poblacions).

De les 29 poblacions, cap d'elles no arriba als 100.000 habitants, mentre que 16 sobrepassen el llindar dels 10.000 habitants, 6 més el llindar dels 3.000 habitants. Això vol dir que la majoria de les poblacions presenten unes adequades administracions municipals, però que

necessiten la cooperació per a poder arribar al segon llinar. Tanmateix, una població comarcal pròxima a 600.000 habitants presenta ja una excessiva dimensió per a oferir serveis a la persona. I, en efecte, existeixen uns àmbits subcomarcals amb certa tradició de cooperació en el camp dels serveis i obres municipals o dels serveis a la persona⁽⁵⁾; aquests podrien ser el Delta Oriental (Cornellà, Sant Joan Despí, Sant Feliu de Llobregat, Sant Just Desvern i Esplugues de Llobregat), amb uns 207.000 habitants; el Delta Occidental (eix Sant Boi-Castelldefels i rodalies, amb El Prat de Llobregat), amb uns 250.000 habitants; la zona de Molins de Rei (Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts, rodalies, i les poblacions de les valls), amb uns 62.000 habitants; i la zona de Martorell, amb uns 64.000 habitants. Per contra, la comarca del Baix Llobregat presenta un bon marc d'actuació per a competències de caràcter territorial (ordenació del territori, infraestructures de comunicació, de contenció del riu, agricultura, etc.).

Per tant, no sembla que des d'un punt de vista de la prestació de serveis municipals i de serveis a la persona, la inclusió de l'Hospitalet a la comarca del Baix Llobregat aportí res de nou, ja que la pròpia comarca té la necessitat d'organitzar-se en subcomarques, i l'administració municipal de l'Hospitalet és capaç de resoldre de forma solvent les necessitats de la pròpia ciutat.

Es podria argumentar que caldria la inclusió de l'Hospitalet al Baix Llobregat per coordinar els seus temes territorials. Però voldria contrargumentar el següent:

1. En primer lloc, es troba en una situació molt perifèrica respecte als problemes territorials del Baix Llobregat.
2. En segon lloc, la seva gravitació està molt equilibrada entre Barcelona i el Baix Llobregat.
3. En tercer lloc, el seu pes poblacional és molt gran respecte a la resta de poblacions del Baix Llobregat.
4. I finalment, tal com hem pogut constatar anteriorment, la major part de temes que l'Hospitalet necessita coordinar, tenen caràcter metropolità (vies de comunicació, transport, infraestructures de sanejament, etc.), i sembla millor que es tractin directament a aquest nivell.

Cal ressenyar, però, que des del punt de vista dels mitjans de comunicació escrita, en els darrers anys, l'Hospitalet i el Baix Llobregat han anat quasi sempre conjuntament. Això podria explicar-se per la similitud social i cultural de la població del Baix Llobregat i la de l'Hospitalet, i a la necessitat d'abraçar un mercat més ampli. Aquest

fet no deixa de tenir importància, ja que a la llarga pot forçar una consciència col·lectiva.

5. Proposta

La proposta que es dedueix de les anteriors consideracions estaria emmarcada, doncs, pels següents punts:

- a) La ciutat de Barcelona no formaria comarca amb cap de les poblacions de l'entorn. Es coordinaria directament amb altres ciutats o comarques de l'entorn. Constituiria una CIUTAT-COMARCA on els municipis serien els districtes.
- b) Es constituïrien diverses grans COMARQUES METROPOLITANES a l'entorn de Barcelona (el Baix Llobregat, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental, el Maresme, el Besòs), que atendrien bàsicament temes relacionats amb el territori, coordinades en el marc metropolità. En el si d'aquestes comarques, i degut a la seva dimensió poblacional, hauria d'establir-se una cooperació subcomarcal, bàsicament per a atendre els serveis a la persona.
- c) En aquest context, la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat tindria una consideració particular, ja que coordinaria directament els temes territorials en l'administració metropolitana sense pertànyer a cap comarca. Els serveis a la persona, fins i tot els de caràcter central, podrien ser prestats directament per l'administració municipal.

6. Epíleg. Analogies amb el cas de Copenhaguen

Com a epíleg voldria dir que aquesta proposta que m'ha correspost de defensar no és tan insòlita com podria semblar.

En efecte, la regió metropolitana de Copenhaguen d'uns 2.850 km², i 1.760.000 habitants, està formada per la ciutat de Copenhaguen (uns 500.000 habitants), la ciutat de Frederiksberg, totalment rodejada per Copenhaguen (uns 100.000 habitants) i tres Amt (o comarques): Copenhaguen Amt (18 municipis i 625.000 habitants); Frederiksborg Amt (19 municipis i 330.000 habitants); i finalment Roskilde Amt (11 municipis i 205.000 habitants).

Les competències de l'administració metropolitana de Copenhaguen són el planejament regional, el planejament dels hospitals, el planeja-

ment de l'abastament d'aigua, els problemes de medi ambient i el transport públic, essent aquesta darrera competència la que acapara la major part dels seus recursos econòmics.

- (1) CMB *Análisis comparativo de la movilidad obligada 1975-1981*. Edita C.M.B., Barcelona 1984.
- (2) CASASSAS, LI.; CLUSA, J. *L'organització territorial de Catalunya*. Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1981.
- (3) CASASSAS, LI.; CLUSA, J. *L'organització territorial i administrativa de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona, 1981.
- (4) BOHIGAS, O., *Annexionem els Hospitalets*, Diari de Barcelona del 15 d'abril de 1987.
- (5) RIBA, C., *El Baix Llobregat en una cruïlla*, Arrel N.º 2, Diputació de Barcelona, gener-abril de 1982.